Copyright – Jan Aasbjerg Petersen – gymdansk.dk

Borgerjournalistik og aktivisme

Borgerjournalistik er nyhedsindhold, der er produceret af borgere, som ikke er uddannet professionelle journalister. Det vil typisk være borgere, der optager demonstrationer, protester eller begivenheder, som de fx selv deltager i eller observerer. Og her spiller udbredelsen af smartphones og sociale medier en væsentlig rolle. De har forandret borgeres muligheder for selv at optage og redigere optagelser og lægge dem ud på sociale medier som Instagram, X, Facebook, TikTok og Telegram. Men borgernes optagelser kan også indgå i mediehistorier på de etablerede og klassiske nyhedsmedier som JP/Politiken, Berlingske eller TV2.

Hvem sikrer validiteten?

Når borgerjournalistiske optagelser finder vej til de etablerede mediers nyhedsredaktioner på TV2, JP/Politikkens hus eller Berlingske, bliver de valideret af uddannede journalister. På redaktionen vil de afgøre, om optagelser og billeder produceret af borgere kan valideres som ægte.

Anderledes er det på sociale medier. De sociale medier er ikke styret af redaktører eller på anden måde styret af organer eller redaktioner, der sikrer kvalitet og validitet. På sociale medier kan der være nogle grænser for ytringsfriheden ved fx pornografisk indhold eller opfordring til vold, men de sociale medier forholder sig generelt passivt til langt de fleste opslag. Der findes mange falske videoer, og med AI er det i endnu højere grad muligt at lave visuelt indhold, som ikke er sandt. Det betyder, at brugere af de sociale medier selv skal afgøre om en optagelse er pålidelig eller er falsk.

På sociale medier vil videooptagelser eller billeder typisk indgå i et opslag med *en caption*, en billedtekst. Det betyder, at der er tale om en multimodal tekst, hvor man som modtager både skal analysere videoen, men også den billedtekst, der supplerer videoen.

Copyright – Jan Aasbjerg Petersen – gymdansk.dk

Copyright – Jan Aasbjerg Petersen – gymdansk.dk

Typisk er det i billedteksten, at man kan identificere afsenderens vinkel, og her kan aktivismen etablere sig.

Under skyderiet i Fields sommeren 2022 florerede videooptagelser af gerningsmanden på sociale medier. Optagelser, som borgere selv havde foretaget og delt på sociale medier og vinklet til fortællinger om, at gerningsmanden var racist eller var muslim. Intet af det viste sig at være sandt. Optagelsernes hurtige spredning ud over almindelige danskers telefoner illustrerede, hvor hurtigt borgerjournalister kan udbrede deres vinkel på virkeligheden på baggrund af optagelser og billedskrift (captions).

Typer af borgerjournalistik

Der findes forskellige typer af borgerjournalistik:

1. *Borgeren som tilfældigt vidne*. Her optager en borger spontant en begivenhed, som borgeren mere eller mindre tilfældigt er en del af. Disse optagelser kan nemt indgå i de etablerede mediers dækning af begivenheden.

2. *Borgeren som journalis*t. Borgeren går målrettet efter at opsøge en begivenhed med det formål at optage fra den. Her nærmer vi os borgerjournalistik som aktivisme. Disse optagelser kan indgå i etablerede mediers dækning, men journalisterne på de enkelte redaktioner vil være mere kritiske end ved optagelser, hvor en borger er et tilfældigt vidne.

3. *Borgeren som videreformidler (også kaldet 'kurator')*. Her fungerer borgeren som et bindeled mellem journalisten og filmoptagelser fra en begivenhed. Det betyder, at borgeren ikke selv har lavet filmoptagelser, men har set andre borgeres optagelser og formidler dem videre til en journalist fra de klassiske medier. I krigen i Ukraine har journalister formidlet videooptagelser og billeder fra et bestemt område, som en borger i området har samlet ind. Borgeren har altså udvalgt, hvilke videoer og historier de ville sende ud på deres sociale platform, og de professionelle journalister på de danske mediehuse har så formidlet det videre ud på de klassiske journalistiske medier som dr.dk, tv2.dk eller JP/Politiken, Berlingske Tidende og lignende etablerede mediehuse.

4. *Oppositionsborgerjournalistik*. Her deler borgeren sine optagelser med alternative medier, ofte hjemmesider eller et medie som Telegram, som har færre restriktioner på indholdet af deres videoer, og hvor der ikke stilles nogle krav til sandhedsværdien. Eller i særlige fora på sociale medier. Her vil de danske journalister have sværere ved at

Copyright – Jan Aasbjerg Petersen – gymdansk.dk

Copyright – Jan Aasbjerg Petersen – gymdansk.dk

bekræfte troværdigheden. Oppositionsborgerjournalistiske optagelser vil derfor sjældent indgå i etablerede medier, fordi vi her ofte kan finde aktivistiske tendenser. Derfor findes sådanne optagelser tit kun på alternative medier.

Aktivisme

Som det kan ses på de fire typer af borgerjournalistik, kan den nogle gange knyttes til aktivisme, men borgerjournalistik er nødvendigvis ikke altid udtryk for aktivisme, selvom der kan være klare overlap mellem de to begreber. Aktivisme er borgere, der forsøger at skabe sociale og politiske forandringer gennem deres optagelser af demonstrationer, events og andet, som de optager og lægger ud på sociale medier. Det centrale er altså her, at aktivister har en sag, de kæmper for, og som styrer deres måde at filme og beskrive optagelserne på, fx i deres caption (billedtekst).

Man kan skelne mellem borgerjournalistik og aktivisme ved, at borgerjournalistikken forsøger at tilstræbe en form for objektivitet, mens aktivisme primært er subjektiv og vil forandre verden. Men der er overlap, da aktivismen netop benytter sig af journalistiske greb i deres formidling ved at lave optagelser og lægge dem på blandt andet sociale medier.

De sociale medier giver mulighed for, at aktivistiske grupper kan gøre opmærksom på sig selv og gøre sig selv mere synlige. Det så man blandt andet under corona-nedlukningen, hvor protestbevægelsen ”Men in black” organiserede protester mod regeringens og politikernes nedlukning af Danmark, og her blev optagelser fra demonstrationerne delt over de sociale medier, særligt Facebook.

Deling af optagelser fra protester og demonstrationer er blevet en integreret del af protesterne og er en måde, hvorpå arrangørerne og organisationer bag protester når ud til et endnu større publikum. Og her kan journalistiske greb som nyhedstrekanten, interviews og dokumentariske optagelser være nyttige for at skabe en velfungerende formidling.

Når man har hæftet sin opmærksomhed ved aktivistisk borgerjournalistik på sociale medier, kan der ske det, at algoritmen bag det sociale medie påvirkes til at vise flere videoer med lignende aktivistiske agenda om at skabe forandringer.

Kilde: Julie Uldam og Max Hänska-Ahy: "Online aktivisme og borgerjournalistik." i Mikkel Fugl Eskjær og Mette Mortensen (red.) *Klassiske og moderne medierteori,* Hans Reitzels forlag 2021

Copyright – Jan Aasbjerg Petersen – gymdansk.dk